प्रकरण १५

हस्तपुस्तिका – १४

संस्थेने आपल्या कार्यपूर्तीसाठी आखून दिलेली प्रमाणके

प्राथमिक स्तरावरील सर्वसाधारण उद्दिष्टे:

१) प्राथमिक स्तरावर मातृभाषा आणि इंग्रजी यांच्या अध्ययनातून श्रवण, भाषण, वाचन आणि लेखन ही मुलभूत कौशल्ये विकसित करणे.
२) निरीक्षण, तुलना, वर्गीकरण, प्रयोग करणे, निष्कर्ष काढणे व त्याचे निवेदन करणे यांसारखी मुलभूत वैज्ञानिक कौशल्ये व दृष्टीकोन निर्माण करणे.
३) विद्यार्थ्यांमध्ये माहिती संप्रेषण व तंत्रज्ञान विषयक कौशल्ये निर्माण करणे.
४) सामाजिक हक्क आणि जबाबदा-या यांच्याबरोबर सहकार्य आणि सहिष्णुता यांची जाणीव निर्माण करणे.
५) पर्यावरण संवर्धन आणि संरक्षण करण्याची वैयक्तिक, सामुदायिक जबाबदारी अंगी बाणवण्यास मदत करणे.
६) विद्यार्थ्यांमध्ये श्रमप्रतिष्ठेची जाणीव निर्माण करणे.
७) विद्यार्थ्यांच्या शरीर संपदेचा विकास करणे तसेच शारीरिक आरोग्यविषयक चांगल्या सवयी लावणे.
८) विद्यार्थ्यांमध्ये विविध कलागुणांची जोपासना करणे.
९) व्ययसायभिमुखता निर्माण करणे.
१०) विविध जीवन कौशल्ये विकसित करणे.
११) प्रादेशिकता, अंधश्रध्दा, लोकसंख्यावाढ, प्रदुषण, दहशतवाद, भ्रष्टाचार इ. समस्यांची जाणीव निर्माण करुन देणे.

माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावरील शिक्षणाची सर्वसाधारण उद्दिष्टे: -

१) निरीक्षण करणे, साधर्म्य शोधणे, अनुमानाद्वारे सिध्दांताची सत्य-असत्यता पडताळणे, उपपत्ती मांडणे इ. क्षमता विकसित करणे.
२) माहिती संप्रेषण व तंत्रज्ञाविषयक कौशल्य विकसित करणे.
३) स्वयंरोजगार मिळविण्यासाठी आवश्यक जीवन कौशल्ये विकसित करणे.
४) विद्यार्थ्यांना स्वातंत्र्य, समता, न्याय, बंधुता तसेच बहुविविधतेचा आदर करण्यास प्रवृत्त करणे.
५) विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक व मानसिक उर्जेचे संवर्धन होऊन स्वतंत्र विचार करण्याची व सामाजिक मुल्यांना धोका पोहचविणा-या शक्तींना सामोरे जाण्याची क्षमता विकसित करणे.
६) भूतकाळाच्या जाणिवेतून वर्तमानकाळाचे भान निर्माण करणे, त्याद्वारे भविष्याचा वेध घेण्याची क्षमता निर्माण करणे.
७) राष्ट्रासमोरील सामाजिक व आर्थिक आव्हानांची ओळख करुन देणे.
८) भारतीय संस्कृतीच्या बलस्थानांची ओळख करुन देणे.
९) सार्वजनिक मालमत्ता व सांस्कृतिक वारसा संरक्षणांची जाणीव निर्माण करणे.
१०) नैसर्गिक संपत्तीचा विकास करुन ती सांमजस्याने सामाईकरित्या वापरण्याबाबत जागृती निर्माण करणे.

माध्यमिक शाळा विभाग

माध्यमिक शाळा संहिता (The Secondary School Code) च्या अधिन राहून कार्य करत असते. शासन निर्णय व परिपत्रके यांचा सुयोग्य असा मेळ साधून उध्दिष्टे साध्य करण्याचा १०० टक्के प्रयत्न केला जातो. काही महत्वाचे शासन निर्णय व परिपत्रके:-

माध्यमिक शाळा संहिता (सुधारीत आवृत्ती १९७९)१९७९ ज्येष्ठता सुची बाबतची मार्गदर्शक तत्वे (शिक्षण संचालनालय परिपत्रक क्र.अमाशा/६१८०/३८५२२ क, पूणे दि.२०.०६.१९८०)

१) परिपत्रक क्र. अमाशा/६१८०/३९६२२ क, पूणे दि.१५.०७.१९८०
२) परिपत्रक क्र. अमाशा/४१७९/३७६१३ क, पूणे १, दि.०२.०८.१९८०
३) परिपत्रक क्र.अमाशा/४१७९/३७६१३ क, पूणे १, दि.१७.०२.१९८१

४) परिपत्रक क्र.अमाशा/जीएस/१०८२/८/माशि-२ दि.१०.०२.१९८२
५) परिपत्रक क्र.अमाशा/४१८७/३४२४७ क, पूणे दि.०५.११.१९९०
६) परिपत्रक क्र.अमाशा/४१८८/३०६०७/१४- क, दि.११.०१.१९९३
७) शा.नि.क्र.एसएसएन/१०९२/३०२०/माशि -२ दि.२८.०६.१९९३
८) शा.नि.क्र.एसएसएन/५३९३/३५६२/माशि -१ दि.०१.०१.१९९४
९) परिपत्रक क्र. अमाशा/१०९४/५०/क, दि.१९.१२.१९९४

समग्र शिक्षा अभियान

१) शाळांबाबत सर्वकष माहिती प्राप्त होणे.
२) विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक गुणवत्ता वाढविणे.
३) शाळेचा विकास आराखडा तयार करणे, विकासात्मक व शैक्षणिक गुणवत्तेशी संबंधित बाबींचे नियोजन करणे.
४) परिसरातील १०० टक्के मुलांना शिक्षण प्रवाहात दाखल करणे व गुणवत्तापूर्वक शिक्षण देणे.
५) बृहन्मुंबई महानगरपालिका समग्र शिक्षा अंतर्गत असलेल्या अपंग समावेशित शिक्षणाद्वारे शैक्षणिक सुविधा प्राप्त करुन विद्यार्थ्यांना गुणवत्तापूर्वक शिक्षण देणे.

वरील उद्दिष्टे साध्य करताना काही नियमांची आवश्यकता भासते. त्याअनुषंगाने, नियम व कायदे करण्यात आलेले आहेत.

१) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम,२००९
२) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांनी निर्गमित केलेली परीपत्रके (G.R)
३) मुंबई महापालिका अधिनियम, १८८८ चे कलम ६१(क्यू) नुसार प्राथमिक शिक्षणाची सुविधा मुलांना उपलब्ध करून देणे.
४) मुंबई महानगरपालिका (सेवा) नियम १९८९
५) निवृत्ती वेतन नियम (१९५३)
६) खाजगी शाळा कर्मचारी नियमावली
७) महाराष्ट्र नागरी सेवा रजा नियम
८) महाराष्ट्र नागरी सेवा वर्तणूक

उपरोक्त बाबींचा आधार घेऊन बृहन्मुंबई महानगरपालिका शिक्षण विभागाने काही महत्वाची परिपत्रके विद्यार्थ्यांची व शिक्षकांची गुणवत्ता वाढविण्यासाठी, प्रोत्साहन देण्यासाठी निर्गमित केलेली आहेत.

१) महानगरपालिकेच्या प्राथमिक शाळांमधील मुख्याध्यापक व शिक्षकांच्या समायोजनाबाबत. (क्र.आयईओ/ओडी/१३२१ दि.१२.०५.२०१७)

२) बृहन्मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रातील खाजगी मान्यताप्राप्त अनुदानित प्राथमिक शाळांमधील अतिरिक्त शिक्षक व मुख्याध्यापक यांच्या समायोजनाबाबत. (क्र.आयईओ/ओडी/१३२२ दि.१२.०५.२०१७)

३) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या अनुदानित व विनाअनुदानित, माध्यमिक शाळांमधील अतिरिक्त मुख्याध्यापक/ उपमुख्याध्यापक / पर्यवेक्षक / शिक्षक यांच्या समायोजनाबाबत. (क्र.आयईओ/ओडी/१३२० दि.१५.०५.२०१७)

४) शिक्षण विभागातील प्राथमिक, माध्यमिक व खाजगी प्राथमिक अनुदानित, विनाअनुदानित शाळांच्या कामकाजाचे पर्यवेक्षीय धोरण निश्चित करुन उत्कृष्ट काम करण-यांना प्रोत्साहन व कामात कचुराई करणा-यांना शास्ती देणेबाबत. (क्र.आयईओ/ओडी/२३७ दि.२७.१०.२०१७)

५) शिक्षण विभागातील शिक्षक व मुख्याध्यापक संवर्गातील कर्मचा-यांच्या बदली धोरणाबाबत (क्र.आयईओ/ओडी/२९८ दि.२६.१२.२०१७)

६) शालेय इमारत प्रमुखांना आकस्मिक निधी उपलब्ध करुन देणे. (क्र.आयईओ/ओडी/३८२ दि.२९.०१.२०१८)

७) महानगरपालिकेच्या सर्व माध्यमाच्या सर्व प्रकारच्या शाळांमधील शिकणा-या दिव्यांग विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्ता वाढीसाठी शिष्यवृत्ती योजना राबविण्याबाबत (क्र.पीपीसी / ओडी / ४०० दिनांक- २८.०२.२०१९)

संदर्भ: शिक्षणशास्त्र (इ.११ वी) २०१९ महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पूणे.